

Dr Urszula Pulińska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydział Nauk Społecznych

Katedra Teorii Wychowania

Dr Andrzej Puliński

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Wydział Nauk Społecznych

Katedra Pedagogiki

**MIĘDZY TOLERANCJĄ A NIECHEĆIĄ.
AKTUALNE PROBLEMY MIGRACYJNE
W PERCEPCJI STUDENTÓW PEDAGOGIKI**

Streszczenie

Stale zmieniająca się sytuacja w otaczającym nas świecie a szczególnie wzrastająca liczba konfliktów zbrojnych przybierających w zależności od regionu charakter rewolucji, zbrojnych interwencji czy przewrotów wojskowych coraz częściej inspiruje badaczy, ale także publicystów do refleksji nad losem uchodźców z rejonów objętych krwawymi wojnami. Stawiamy sobie wówczas pytanie, kim są ci ludzie i jak funkcjonują w trakcie ucieczki ze strefy konfliktu, dokąd zmierzają i czego oczekują od miejsc, państw, do których zmierzają. Nie mniej istotnym wydaje się również pytanie jak są postrzegani przez społeczności, w których szukają pomocy. Kształtowany przez część mediów obraz uchodźcy czy też imigranta w wypadku Polski nie jest zbyt pozytywny, co potwierdzają badania opinii publicznej. Uzyskane wyniki badań przeprowadzone wśród studentów pedagogiki z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku wskazują, że odsetek osób wyrażających niechęć wobec napływu do Polski imigrantów i uchodźców jest wyższy, niż przeciętnie wynika to z badań ośrodków dokonujących eksploracji na reprezentatywnych grupach ogólnopolskich. Wydaje się, że przyszli nauczyciele, pedagodzy czy ani-

matorzy kultury z dwóch ośrodków akademickich podobnie reagują na zagrożenia, ale również w zbliżony sposób odbierają wszelkiego typu przekazy medialne kształtujące ich własny pogląd na tytułowe zagadnienie. Można domniemywać, że istotną rolę odgrywają tu takie czynniki jak religijność respondentów, miejsce ich zamieszkania czy też wartości ideologiczno-polityczne ukształtowane w domu rodzinnym. Badanie wykazuje dosyć istotną korelację pomiędzy wymienionymi czynnikami a sposobem postrzegania kwestii migracji, w tym głównie zagrożeń z niej wynikających.

Słowa kluczowe: uchodźcy • imigranci • terroryzm • wojna • bezpieczeństwo

**BETWEEN TOLERANCE AND RELUCTANCE.
CURRENT MIGRATION PROBLEMS
IN PERCEPTION OF STUDENTS OF PEDAGOGICS**

Abstract

The constantly changing situation in the world around us, and especially the increasing number of armed conflicts taking, depending on the regions, the form of the revolution, armed intervention or military coup d'état increasingly inspires researchers and journalists to reflect on the fate of refugees from bloody areas. We ask ourselves who these people are and how they function during the escape from the conflict zone, where they are headed and what they expect from the places and countries they go to. The question is how they are perceived by the communities in which they seek help is no less important. The image of a refugee or immigrant in Poland created partly by media, is not very positive, as confirmed by polls opinion. The results of research conducted among pedagogical students from the University of Warmia and Mazury in Olsztyn and the Non-State Higher School of Pedagogy in Białystok indicate, that the percentage of people expressing dislike towards the influx of immigrants and refugees to Poland is higher than average due to surveys of exploratory centers on representative national groups. It seems that perspective teachers, educators and cultural leaders from those two academic centers respond similarly to threats but also in a similar manner receive all kinds of media messages shaping their own views on the topic. It can be presumed, that factors such as the religiosity of the respondents, their place of residence or the ideological and political values shaped in the family home play an important role. The study reveals quite a significant correlation between these factors and the way in which migration is perceived, including the major threats it poses.

Keywords: refugees • immigrants • terrorism • war • security

* * *

Problematyka związana z rozszerzającą się falą migracji, jaka aktualnie występuje w Europie wydaje się niezwykle ważną kwestią społeczną. Wyniki badań opinii społecznej przeprowadzonych w Polsce w ostatnich kilkunastu miesiącach wskazują, że większość polskiego społeczeństwa do uchodźców i migrantów jest ustosunkowana negatywnie.

W badaniach nad postawami wobec imigrantów w Polsce nie należy zapominać o ważnej kwestii wynikającej z tego, iż Polska jest właściwie krajem niemal homogenicznym pod względem etnicznym. Z tego też względu poglądy na temat imigrantów, w tym tolerancji wobec nich, powinny być traktowane raczej w kategoriach teoretycznej refleksji nad pewnymi procesami czy zjawiskami, niż odnosić się do zjawiska doświadczanego w rzeczywistości. Zdaniem Katarzyny Andrejuk potwierdzają to „odpowiedzi na pytanie o częstotliwość kontaktów z osobami innej rasy lub grupy etnicznej. Respondenci z Polski najczęściej deklarowali, że nie mają z nimi kontaktów w ogóle (57,3%) lub mają takie kontakty rzadziej, niż raz w miesiącu (16,1%). Z kolei 26,7% respondentów stwierdziło, że ma takie kontakty raz w miesiącu lub częściej. W świetle tych danych uzasadnione wydaje się twierdzenie, że przynajmniej w przypadku części respondentów z Polski odpowiedzi udzielane na pytania dotyczące poglądów wobec mniejszości imigranckich nie stanowią odbicia ich faktycznych zachowań wobec imigrantów. Nie są rezultatem rzeczywistych kontaktów z imigrantami, lecz pewnych przekonań ideologicznych czy światopoglądowych. Poglądy te mogą po części stanowić odbicie autostereotypu Polaka – tolerancyjnego obywatela („spadkobiercy” wielonarodowej Rzeczypospolitej) lub przekonań o konieczności zachowania poprawności politycznej podczas wypowiedzania się na te tematy”¹.

W badaniach CBOS przeprowadzonych w maju 2016 r., „55% Polaków deklaruje, że Polska nie powinna w ogóle przyjmować uchodźców, natomiast 39 % jest zdania, że co najmniej czasowo

¹ K. Andrejuk, *Postawy wobec imigrantów w świetle wyników Europejskiego Sondażu Społecznego 2014-2015. Polska na tle Europy*, Zespół Studiów Europejskich, Working Paper nr 2/2015, Warszawa 2015, s. 17.

powinna przyjmować uchodźców z krajów objętych konfliktami. Zdaniem CBOS widać spadek niechęci względem uchodźców”.

Analizy CBOS wskazują, iż stosunek do przyjmowania uchodźców z krajów objętych konfliktami zbrojnymi różnicują przede wszystkim preferencje partyjne. Przeciwni przyjmowaniu uchodźców są obecnie w większości badani, którzy w hipotetycznych wyborach do Sejmu zagłosowaliby na ugrupowanie KORWiN (85%), Prawo i Sprawiedliwość (65%), ruch Kukiz'15 (60%), Polskie Stronnictwo Ludowe (59%) oraz Sojusz Lewicy Demokratycznej (54%).

Największe poparcie dla przyjmowania przez Polskę uchodźców notuje się w potencjalnych elektoratach Nowoczesnej (77%) i Partii Razem (70%). Zwolennicy przyjmowania uchodźców przeważają też wśród popierających Platformę Obywatelską (55%).

Według CBOS we wszystkich możliwych elektoratach wśród badanych popierających przyjmowanie uchodźców dominują obecnie osoby opowiadające się za przyznawaniem im prawa pobytu jedynie do czasu, kiedy będą mogli wrócić do krajów, z których pochodzą.

Tak jak w kwietniu, opinie na temat przyjmowania w Polsce uchodźców różnicują także deklarowane poglądy polityczne. CBOS podkreśla, że niechęć do przyjmowania uchodźców częściej wyrażają osoby identyfikujące się z prawicą (59%), niż z politycznym centrum lub lewicą (odpowiednio 53% i 37%). Największy sprzeciw wyrażają badani niepotrafiący określić swoich poglądów politycznych na osi lewica – centrum – prawica (65%)².

Uwzględniając wyniki powyższych badań postanowiono sprawdzić, jaki stosunek mają do uchodźców studenci uczący się w miastach wojewódzkich na północy Polski. Badanie, którego wyniki w dużej części zostały przedstawione poniżej przeprowadzono w dwóch wyższych uczelniach, a mianowicie w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (UWM) oraz Niepaństwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Białymstoku (NWSP). Respondentami w obu przypadkach byli wyłącznie studenci kie-

² CBOS: 55 proc. Polaków opowiada się przeciw przyjmowaniu uchodźców; niechęć wobec nich spada. [Dostęp: 25.05.2016], <<http://www.pap.pl/aktualnosci/news,529875,cbos-55-proc-polakow-opowiada-sie-przeciw-przyjmowaniu-uchodzcow-niechec-wobec-nich-spada.html>>.

runku pedagogika różnych specjalności. W badaniu uczestniczyła ta sama liczba studentów (97 osób) reprezentujących obie uczelnie. Głównym problemem badawczym uczyniono pytanie:

Jaki jest stosunek studentów pedagogiki do zjawiska wzmożonej migracji do Europy osób spoza szeroko pojętego kręgu kultury europejskiej?

Skupiono się głównie na osobach pochodzących z krajów Afryki Północnej oraz Bliskiego Wschodu objętych działaniami wojennymi takimi jak Syria i Libia. Interesujące było również, z czego wynika określona postawa respondentów. Szczególną uwagę w tym kontekście zwrócono na to, jak na postawy te oddziałują takie kwestie, jak: religijność i przekonania polityczne badanych studentów i ich rodzin, a także skąd czerpią oni wiedzę na temat zjawisk, o które zostali zapytani. Badanie miało również wyznaczony cel praktyczny, który polegał na zebraniu i analizie danych a następnie wykorzystanie uzyskanych wyników w trakcie zajęć ze studentami pedagogiki przy omawianiu zagadnienia tolerancji.

W pierwszej kolejności badani odpowiadali na pytanie czy posiadają wiedzę, dotyczącą różnicy występującej pomiędzy zastosowanymi w kwestionariuszu ankiety terminami uchodźca i imigrant (Tabela 1).

Tabela 1. Deklaracja dotycząca znajomości różnic pojęciowych a rodzaj uczelni

Uczelnia Odpowiedzi	NWSP		UWM	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Tak	57	58,76	71	73,20
Nie	34	35,05	22	22,68
Brak odp./inne	6	6,19	4	4,12
Razem	97	100	97	100

Źródło: badania własne.

Studenci UWM stwierdzili w 71 przypadkach, że wiedzą, jaka występuje różnica, natomiast 22 osoby zaznaczyły odpowiedź, iż nie posiadają takiej wiedzy, zaś 4 osoby nie zaznaczyły żadnej odpowiedzi. W przypadku respondentów z NWSP odpowiedzi

twierdzącej udzieliło jedynie 57 osób. Brak znajomości obu terminów zaznaczyły 34 osoby, a 6 osób nie zaznaczyło żadnej odpowiedzi. Z przedstawionych danych wynika, że studenci olsztyńskiego Uniwersytetu częściej niż ich białostoccy koledzy są przekonani, iż posiadają wiedzę o badanym zjawisku.

Powyższe odpowiedzi poddano weryfikacji w drugim pytaniu, w którym badani byli zobligowani do podania krótkiej definicji obu terminów (Tabela 2).

Tabela 2. Klasyfikacja odpowiedzi dotyczących różnic terminologicznych a rodzaj uczelni

Uczelnia Odpowiedzi	NWSP		UWM	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Poprawna	35	36,08	44	45,36
Błędna	5	5,16	10	10,31
Niepełna/częściowo poprawna	13	13,40	19	19,59
Brak odpowiedzi	44	45,36	24	24,74
Razem	97	100	97	100

Źródło: badanie własne.

Studenci UWM w 44 przypadkach udzielili poprawnej odpowiedzi natomiast respondenci z białostockiej uczelni w 35. Analogicznie, błędnej odpowiedzi udzieliło 10 osób z UWM i 5 z NWSP. Odpowiedzi częściowo poprawnej lub niepełnej w pierwszym przypadku udzieliło 19 osób a w drugim 13. Reszta badanych zrezygnowała z podjęcia próby opisanego obu terminów.

Wśród wypowiedzi studentów UWM zakwalifikowano jako poprawne następujące *quasi* definicje:

- kobieta, w wieku powyżej 25 do 35 lat: „imigrant wyjeżdża dobrowolnie, np. za pracą, a uchodźca ucieka, np. przed działaniami wojennymi”;
- kobiety, przedział wiekowy 18-25 lat: „uchodźca przyjeżdża do innego kraju z powodu ciężkiej sytuacji we własnym kraju (np. stan wojny). Imigrant wyjeżdża do innego kraju w celach, np. zarobkowych”; „uchodźca to ktoś, kto ucieka

z kraju ogarniętego wojną, a imigrant szuka lepszego życia”;

- mężczyzna (jedyne w grupie badanych) w wieku pomiędzy 25 a 35 rokiem życia: „uchodźca ucieka ze swojego kraju w obawie o własne życie, a imigrant opuszcza swój kraj, aby poprawić swoją sytuację społeczno-ekonomiczną”³.

Wśród respondentów pochodzących z NWSP charakterystyczne były wypowiedzi typu:

- kobieta w przedziale wiekowym 35-45 lat: „Uchodźca, to ktoś kto ucieka ze swojego kraju z powodu, np. wojny, a imigrant to ktoś kto wyjeżdża do innego kraju w celu poprawienia swojej sytuacji materialnej”;
- kobieta w wieku pomiędzy 25 a 35 r. ż.: „imigrant to osoba, która opuszcza swój kraj, by poprawić jakość życia, w celu znalezienia lepszej pracy, a uchodźca to osoba która obawia się prześladowań z powodu poglądów politycznych, religijnych, rasowych itp.”;
- mężczyzna w przedziale wiekowym 25-35 lat: „Uchodźca ucieka przed wojną, represjami, np. na tle politycznym, religijnym. Imigrant szuka lepszego życia, tj. poprawy sytuacji materialnej”.

Z przytoczonych powyżej wypowiedzi wynika, że termin uchodźca jest kojarzony z ucieczką, obawą o własne życie i wojną, represjami i prześladowaniami. Imigrant natomiast łączony jest z określeniami: dobrowolność, lepsze życie, poprawa sytuacji materialnej. W olsztyńskiej grupie studentów Uniwersytetu większa liczba osób potrafiła w prawidłowy sposób dokonać rozróżnienia terminologicznego. Wśród respondentów z obu uczelni, którzy poprawnie zaprezentowali swoją wiedzę nie da się zauważyć znaczących w niej różnic. Definicje zostały zbudowane w podobny sposób, w oparciu o tę samą terminologię.

Dla badaczy interesujące było też skąd respondenci uzyskują wiedzę na temat problematyki dotyczącej uchodźców czy też imigrantów. Wyniki badania pokazują, że studium pedagogikę

³ U. Pulińska, *Studenci pedagogiki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wobec zjawiska masowych migracji i uchodźstwa w Europie i Polsce*, [w] *Walidacja a system szkolnictwa wyższego. Stare problemy w nowych aranżacjach słownych i aksjologii*, (red.) J. Górniewicz, Olsztyn 2015, s. 59.

w UWM przede wszystkim opierają swoją wiedzę na informacjach uzyskanych z mediów najbardziej powszechnych i dostępnych, a więc telewizji i radia. Odpowiedzi takiej udzieliło 81 osób (84%). W przypadku studentów z Białegostoku takiej odpowiedzi udzieliło 77 osób co stanowiło ponad 79 % badanych. Blisko połowa olsztyńskich studentów – 39 osób (40 %) – połączyła taką odpowiedź z alternatywnym źródłem informacji, jakim są portale internetowe⁴. W przypadku studentów NWSP zarówno z Internetu, jak i z telewizji oraz radia wiedzę w omawianym zakresie czerpało 31 osób, stanowiących 32 % badanej grupy. W grupie olsztyńskiej na Internet jako źródło wiedzy w omawianym temacie wskazało ogólnie 49 osób (51 %), w przeważającej części (42 osoby – 43 %) to te, które wcześniej zadeklarowały wiedzę o różnicach w statusie uchodźcy i imigranta i poprawnie je opisały. W grupie białostockiej 54 osoby (56 %) wymieniły to medium jako główne lub pomocnicze źródło informacji. Analogicznie jak w grupie UWM, osoby te deklarowały wiedzę o różnicach i potrafiły adekwatnie je opisać. Można domniemywać, że Internet stanowi poprzez swoją specyfikę medium wielostronnego i interaktywnego (możliwość zamieszczania komentarzy) źródła wiedzy o aktualnych wydarzeniach społeczno-politycznych. Można również stwierdzić, że odpowiedzi wskazujące na Internet i telewizję jako najważniejszych dostarczycieli informacji są zgodne z aktualną tendencją do wybierania przez ogół społeczeństwa tych nośników informacji, które są związane z obrazem, jako sposobem najbardziej atrakcyjnego pozyskiwania wiadomości i coraz bardziej widocznej od lat niechęci wobec słowa pisanego podanego w tradycyjnej, „papierowej” formie⁵. Wskazują na to dane uzyskane rów-

⁴ Wzorem TNS Polska w zadawanym pytaniu ograniczono się do ogólnego określenia „telewizja” bez podziału na poszczególne stacje telewizyjne. Uzyskane odpowiedzi miały za zadanie wskazanie ogólnej tendencji, wykazanej w badaniach teŝe pracowni przeprowadzonych między 4 a 9 marca 2016 r. na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 1011 mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganych komputerowo, w której wykazano, że głównym źródłem informacji dla 71 proc. Polaków są telewizyjne programy informacyjne, a dopiero potem portale informacyjne. Por. *Sondaŝ: telewizja nadal głównym źródłem dla Polaków*, opracowanie: zab/ gma/, Strona internetowa Polskiej Agencji Prasowej z 5 maja 2016 r. [Dostęp: 03.04.2017], <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,516914,sondaz-telewizja-nadal-glownym-zrodlem-informacji-dla-polakow.html>.

⁵ A. Lepa, *O cywilizacji obrazu w mediach*, „Cywilizacja” 2004, nr 9, s. 27-33.

niez w trakcie niniejszego badania. Zdecydowanie mniejsza liczba osób wiedzę na omawiane tematy czerpie z prasy codziennej, którą jako źródło wiedzy wskazało 16 osób spośród ogółu badanych w olsztyńskiej uczelni (blisko 17%), a w NWSP 12 respondentów, stanowiących nieco ponad 12% badanych. Jeszcze mniej badanych wskazało jako podstawowe źródło wiadomości tygodniki opiniotwórcze. W olsztyńskiej grupie jedynie 3 studentów (3%) wskazały je jako źródło informacji i wiedzy, a w białostockiej – 2 osoby (2%). Niestety nie udało się wyjaśnić, jak wiele osób korzysta z informacji zawartych w tygodnikach społeczno-politycznych, a zamieszczanych na stronach Internetowych poszczególnych wydawnictw. Powyższe wyniki wskazują, że w badanych grupach studentów, rola prasy w formowaniu opinii odnośnie badanej problematyki jest nieznacząca, a w odniesieniu do tzw. tygodników opiniotwórczych wręcz śladowa. Wynika z powyższego, że badani studenci nie różnią się w swych preferencjach od ogółu społeczeństwa i czerpią wiedzę głównie z mediów masowych, jakimi są telewizja i radio. Istotnym uzupełnieniem wiedzy wydaje się więc potok informacji zamieszczany na stronach internetowych, z którego korzystają zwłaszcza ludzie młodzi⁶.

Kolejna kwestia, o jaką zostali zapytani badani studenci dotyczyła ich religijności, a także religijności ich rodzin⁷. Celem

⁶ Prof. Jan Garlicki z Instytutu Nauk Politycznych UW stwierdził na podstawie badań, w ramach projektu *Formy i treści ekspresji kultury politycznej Polaków w Internecie w kampaniach wyborczych w 2010 i 2011 r.*, że głównym źródłem informacji na tematy polityczne dla polskich internautów pozostaje nadal telewizja (93,7%) oraz radio (86,2%). Rola Internetu jako źródła informacji systematycznie wzrasta i w 2010r. wynosiła według tych badań 39,4%. [Dostęp: 21.11.2015], <<http://wpolityce.pl/polityka/144857-skad-internauci-czerpiawiedze-opolityce-siec-jednym-z-glownych-zrodel-informacji-ale-przewodzi-telewizja-jeszcze-przewodzi>>.

⁷ Termin „religijność” w tym wypadku odnosi się to tego co w pewien sposób organizuje i porządkuje wiarę danej jednostki. Respondenci mieli określić swoją postawę biorąc pod uwagę własne subiektywne odczucia odnosząc się do ogólnie pojętej sfery uczynków takich jak postępowanie zgodne z założeniami wyznawanej religii, zaangażowanie w działalność organizacji religijnych czy też systematycznym kultywowaniem obrzędów religijnych. Stopień swojej religijności mieli więc określić w zależności od stopnia zaangażowania w działalność religijną. Socjolog religii Emilia Zimnica-Kuzioła używa pojęcia osoba „głęboko religijna” wobec członków ruchu Odnowy w Duchu Św. pisząc: „Ich wiara jest wartością głęboko odczuwana, realizowaną w praktyce dnia codziennego, mającą duży wpływ na „pozawyznaniowe” i „pozakościelne” zachowania. Zdaniem badaczki głęboka religijność „oddziałuje na sposób postrzegania świata i na

uzyskania tego typu wiedzy była chęć zweryfikowania potocznego przeświadczenia, że religijność w tym wypadku studentów pedagogiki, kształtuje postawy altruistyczne, a ta z pewnością sprzyja pozytywnemu, tolerancyjnemu sposobowi postrzegania obcych, jakimi bez wątplenia są zarówno uchodźcy, jak i imigranci (Tabela 3).

Tabela 3. Religijność a rodzaj uczelni

Uczelnia Odpowiedzi	NWSP		UWM	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Głęboko religijne	6	6,18	9	9,28
Religijne	72	74,23	70	72,16
Obojętne religijne	16	16,50	10	10,31
Brak odp./inne	3	3,09	8	8,25
Razem	97	100	97	100

Źródło: badanie własne.

Wśród respondentów studiujących pedagogikę na UWM, 9 osób zadeklarowało swoją głęboką religijność. Jako osoby religijne określiło się 70 osób, natomiast obojętność wobec religii zadeklarowało 10 osób. Na tak postawione pytanie nie udzieliło odpowiedzi 8 osób. W przypadku respondentów z NWSP w Białymstoku jako osoby głęboko religijne postrzega siebie 6 osób, a jako religijne określają się 72 osoby. Odpowiedź „obojętna religijnie” zaznaczyło 16 osób, natomiast 3 osoby uchyliły się od odpowiedzi. Możemy więc zauważyć, że swoje przywiązanie do religii w większym lub nieco mniejszym stopniu deklarowała w obu przypadkach zbliżona liczba osób. Interesującym wydaje się fakt, że wśród studentów pedagogiki w Białymstoku więcej osób zade-

działania w polu społecznym” a także „sprzyja altruistycznym postawom”. Zob. E. Zimnica-Kuzioła, *Moralny wymiar religijności członków Odnowy w Duchu Świętym w Łodzi*, [w:] *Religia i Kościół w społeczeństwie demokratycznym i obywatelskim w Polsce. Między losem a wyborem*, (red.) J. Baniak, Poznań 2012, s. 291-292.

klarowało się jako „obojętne religijnie”, co w pewien sposób przeczy wyobrażeniom o Białostoczczyźnie jako regionie szczególnie przywiązanym do religii. Musimy tu zaznaczyć, że na terenie woj. białostockiego mówiąc o religii nie mamy do czynienia jedynie z typowym dla całej Polski rzymskim katolicyzmem, ale również z dużym udziałem w życiu religijnym kościoła prawosławnego⁸.

W badaniu starano się również określić rodzaj poglądów politycznych, jakie reprezentują respondenci studiujący w obu uczelniach (Tabela 4).

Tabela 4. Przekonania polityczne a rodzaj uczelni

Uczelnia Odpowiedzi	NWSP		UWM	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Konserwatywne	14	14,43	17	17,53
Narodowe	52	53,61	45	46,39
Liberalne	23	23,71	16	16,49
Lewicowe	0	0	2	2,06
Brak odp./inne	8	8,25	17	17,53
Razem	97	100	97	100

Źródło: badania własne.

W przypadku olsztyńskiej uczelni swoje poglądy jako konserwatywne określiło 17 badanych, a jako narodowe 45. Opcję „liberalne” wybrało 16 studentów, a „lewicowe” jedynie 2. Od odpowiedzi uchyliło się 17 osób. Analogicznie w białostockiej uczelni swój światopogląd jako konserwatywny określiło 14 osób, a jako narodowy 52 osoby. Do przekonań politycznych bliskich ideom liberalnym przyznało się 23 respondentów. Żaden z respondentów nie zaznaczył opcji „lewicowe”. Jednak z odpowiedzi na inne pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety wynika, że takie osoby jednak w badanej grupie występują. Na pytanie: Na

⁸ Por. T. R. Dębowski, *Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny – status publiczno-prawny i obszary aktywności*, „Wschodnioznawstwo”, 2015 nr 1, s. 143-156.

jaka partię głosowałaś w ostatnich wyborach jedna z nich odpowiedziała, że na Zjednoczoną Lewicę, a dwie głosowały na Partię Razem. Interesującym wydaje się w tym kontekście, że wszyscy ci respondenci opisując swoje rodziny twierdzili, że wywodzą się ze środowisk rodzinnych związanych z lewicą, jednak swoje poglądy polityczne usytuowali pod określeniem „liberalne”. Pozostaje niewyjaśniona kwestia, dlaczego tak właśnie postąpili. Dodać należy jeszcze, wybiegając nieco w analizie wyników badanego problemu, że wszystkie te trzy osoby znalazły się wśród respondentów, którzy nie widzą zagrożenia ze strony uchodźców/imigrantów dla Europy, a także uważają, że za przyjęciem na teren naszego państwa większej liczby uchodźców nie kryją się jakieś znaczące zagrożenia.

Poproszono również respondentów, by zechcieli odpowiedzieć na pytanie dotyczące ich preferencji wyborczych w ostatnich wyborach parlamentarnych. Wśród olsztyńskich studentów największą popularnością cieszyło się Prawo i Sprawiedliwość, na które głosowanie zadeklarowały 23 osoby. Na partię tę respondenci z Białegostoku wskazali w 25 przypadkach. W następnej kolejności *ex aequo* w obu uczelniach respondenci wskazali Platformę Obywatelską i Kukiz 15. Zarówno na pierwszą, jak i na drugą partię studenci UWM oddali 14 głosów. Ta zbieżność powtórzyła się w przypadku studentów NWSP, gdzie na obie te partie głosowało po 16 osób. W przypadku białostockiej uczelni następną w kolejności zaznaczoną partią była Nowoczesna pl., którą popierało w wyborach 5 respondentów i partia KORWIN, której zwolennikami okazało się 4 badanych. Partia Razem została wybrana w 2 przypadkach, tak jak i PSL, a Zjednoczoną Lewicę w jednym. W przypadku studentów olsztyńskiego uniwersytetu Nowoczesną pl. zaznaczyły 3 osoby, a KORWIN – 2. Na Zjednoczoną Lewicę głosowały 4 osoby i tyle samo na PSL. Partię Razem i PSL wybrała odpowiednio 1 osoba.

Wyniki uzyskane w badaniu wskazują, że studenci obu uczelni zgodnie ze swoimi deklaracjami odnośnie przekonań politycznych popierali partie odnoszące się przede wszystkim do idei, które ogólnie można określić jako konserwatywne i narodowe. Jeśli uznać za takie PiS i Kukiz15', to w obu przypadkach cieszyły się one największym poparciem respondentów. W przypadku

UWM uzyskały one razem 37 zaznaczeń. Na partie, które należy określić jako reprezentujące ogólnie rzecz biorąc idee liberalne reprezentowane przez PO i Nowoczesna pl. oddało swoje głosy 17 osób. Analogicznie rzecz miała się w przypadku studentów NWSP. Partie PiS i Kukiz 15' zaznaczyło 41 osób, natomiast dwie partie liberalne podkreśliło 21 osób. Jednak bardziej interesujące wydają się wyniki odnośnie poparcia dla partii, które uważa się za lewicowe. Osoby popierające te partie częściej wykazywały się postawą tolerancyjną wobec uchodźców/imigrantów.

Postawę tę odzwierciedla odpowiedź na pytanie o zagrożenia ze strony zwiększonej migracji dla Europy i dla Polski. Badani z NWSP będącymi osobami z zadeklarowanymi przekonaniem lewicowymi, a także niewielka grupa osób o poglądach liberalnych stanowiła tę część respondentów (8 osób), która takich zagrożeń nie dostrzega. Zaznaczyć należy, że wśród tych osób, znalazła się również jedna, która deklarowała poparcie dla PiS i jedna głosująca na Kukiz 15'. Nie miało zdania na ten temat lub nie zaznaczyło żadnej z dostępnych odpowiedzi 21 osób. W przypadku studentów UWM, zagrożenia nie widziało 10 osób, a odpowiedź „nie wiem” wskazało 5 respondentów. W tej pierwszej liczbie zawierali się wszyscy o poglądach lewicowych i głosujący na partie z lewej strony sceny politycznej (5 osób), a także część o poglądach liberalnych (5 osób). Można zatem przyjąć, że zdecydowanie bardziej tolerancyjnymi dla uchodźców są respondenci, którzy mają lewicowe poglądy polityczne lub głosujący na tego typu partie, w większości deklarujący się jako „obojętni religijnie” lub w pojedynczych przypadkach jako niewierzący lub ateści. Pozostała większość deklaruująca się jako osoby głęboko religijne lub w większości „jedynie” religijne wyznające narodowe, konserwatywne lub też w dużej części liberalne poglądy na kwestie polityczne lub światopoglądowe i głosujące na partie utożsamiane z tymi ideami nie jest przychylna zjawisku masowej migracji do Europy osób spoza naszego kontynentu.

Tę wstępną konkluzję potwierdza również analiza odpowiedzi na kolejne pytanie: „Czy zgadza się Pan/Pani ze zdaniem, że Polska powinna przyjąć znaczną liczbę uchodźców?” (Tabela 5).

Tabela 5. Zgoda na przyjęcie uchodźców w Polsce a rodzaj uczelni

Uczelnia Odpowiedź	NWSP		UWM	
	Liczba	Udział %	Liczba	Udział %
Zdecydowanie tak	0	0	1	1,03
Tak	7	7,21	9	9,28
Nie	29	29,90	24	24,74
Zdecydowanie nie	55	56,70	57	58,76
Brak zdania	6	6,19	6	6,19
Razem	97	100	97	100

Źródło: badanie własne.

W przypadku UWM wszystkie osoby, które nie widziały zagrożenia dla Europy konsekwentnie podtrzymały swoje zdanie i nie miały nic przeciwko przyjęciu uchodźców w Polsce. W przypadku studentów białostockiej uczelni, ten obraz nie był już tak jednoznaczny, ponieważ pozytywnie na tak zadane pytanie odpowiedziało 7 osób. Oznacza to, że ponad 20% z tych osób uważa, że Europa poradzi sobie z napływem uchodźców natomiast dla Polski stanowić może to istotne zagrożenie.

Ciekawa jest również kwestia zagrożeń w sferze społecznej, jakie niesie ze sobą wzmożona migracja, czy też przyjmowanie znaczącej liczby uchodźców. Studenci pedagogiki białostockiej uczelni uznali, że największe zagrożenia w tym kontekście związane są z ogólnie pojmowanym bezpieczeństwem. Tę odpowiedź zaznaczyło 69 osób. W dalszej kolejności respondenci wskazali odpowiedź w bezpośredni sposób związaną z poprzednią, a mianowicie „terroryzm”. Taką odpowiedź wybrało 55 respondentów, oznacza to, że blisko 80% z tych, którzy wybrali opcję „bezpieczeństwo” zaznaczyło również tę opcję, wydaje się niejako dla wzmocnienia swoich odpowiedzi odnoszących się do głównych zagrożeń wynikających z obaw przed zwiększonym napływem uchodźców. Fakt ten może wynikać z przekazu głównych mediów, w których w szczególny sposób uwypukla się zdarzenia związane z zamachami terrorystycznymi i z zachowaniem się imigrantów, np. wobec kobiet. Pewnym potwierdzeniem wydają się tu wyniki badań w części dotyczących Polski, przeprowadzo-

nych przez Amerykański Pew Research Center stwierdzające, że pojawienie się uchodźców oznacza odczuwalny wzrost zagrożenia terroryzmem. Tego zjawiska obawia się ponad połowa obywateli w ośmiu z 10 badanych krajów. Największa ich liczba została odnotowana na Węgrzech (76%) i w Polsce (71%). Dla porównania w Niemczech i Holandii terroryzmu obawia się 61% respondentów, w Wielkiej Brytanii – 52%, a we Francji – 46%⁹.

W cytowanych badaniach polskie społeczeństwo odnosi się również do zagrożeń związanych z rynkiem pracy i bezrobociem spowodowanym napływem migrantów i uchodźców. Polscy respondenci wyrazili takie obawy w 75% przypadków, a Węgrzy aż 82%. Najmniejsze obawy przed tym zjawiskiem mieli Niemcy 31% i Szwedzi 32%¹⁰.

Badani studenci nie widzą natomiast większych zagrożeń w obszarze rynku pracy. Jedynie 26 studentów pedagogiki z Białegostoku (27%) uznało, że migracja większej liczby osób do Polski może spowodować perturbacje związane ze zwiększeniem się bezrobocia. Zdanie takie wypowiedziała również jedna z niewielu badanych osób, która nie widzi zagrożenia dla Europy ze strony emigrantów i uważa, że Polska powinna przyjąć większą liczbę uchodźców na swoje terytorium. W przypadku studentów UWM obawy takie wyraziła większa liczba respondentów, ponieważ opcję tę zaznaczyło 35 osób.

Wśród respondentów znalazły się także pojedyncze osoby, które wybrały wszystkie możliwe odpowiedzi, a także wykorzystaly możliwość własnej wypowiedzi na ten temat. Jedna z respondentek napisała, że problemem jest również „nieakceptowanie kultury społeczeństwa polskiego, brak chęci do przystosowania się ze strony uchodźców”. Symptomatycznym wydaje się, iż tak często eksponowany w dyskursie politycznym aspekt utraty tożsamości, podnoszony przez przeciwników przyjmowania do Polski imigrantów pochodzących z obcych kultur i wyznających inne religie został podniesiony w zasadzie przez jedną osobę biorącą udział w badaniu. Zaledwie jeden respondent uważa, że uchodź-

⁹ R. Wike, B. Stokes, K. Simmons, *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*, July 2016. [Dostęp: 27.07.2016], <<http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>>.

¹⁰ Tamże.

cy nie stanowią żadnego zagrożenia w wymienionych obszarach i była to osoba określająca się jako posiadająca poglądy liberalne i nie dostrzegająca w migracji zagrożenia dla Polski i Europy. Wynika z tego, że nawet osoby przychylnie napływowi uchodźców do Polski jednak zauważają lub obawiają się negatywnych zjawisk towarzyszących temu, jak do tej pory hipotetycznemu procederowi.

Konkludując, większość badanych studentów deklarujących swoje przywiązanie do religii, mających konserwatywne lub narodowe przekonania i głosujących na partie typu PiS, Kukiz 15' jest zdecydowanymi przeciwnikami przyjmowania uchodźców nie tylko na terenie Polski, ale również na terenie Unii Europejskiej. Nie do końca pokrywa się to z, ogólnie rzecz biorąc, przytoczonymi na wstępie badaniami CBOS. O ile w części odnoszącej się do niechęci wobec uchodźców ze strony elektoratu partii prawicowych są występują duże zbieżności, to w obszarze braku przyzwolenia na przyjmowanie ich w Polsce badani studenci wykazali się mniejszą tolerancją a zdecydowanie większą niechęcią. Zaskakującym wydaje się również fakt, iż tylko niewielka liczba osób deklarujących poglądy liberalne, przywiązanych do wartości religijnych i głosujących na partie, takie jak PO i Nowoczesna pl. jest przychylna migrantom. Taka postawa respondentów przywiązanych do wartości uznawanych za prawicowe i religijnych wydaje się sprzeczna z oficjalnym przesłaniem miłosierdzia głoszonym przez głowę Kościoła katolickiego Franciszka, który w czasie wystąpienia na ŚDM w Polsce mówił: „Serce miłosierne potrafi dzielić swój chleb z głodnymi, serce miłosierne otwiera się, aby przyjmować uchodźców oraz imigrantów”¹¹. Postawa i wartości moralne głoszone przez Papieża stoją tu w sprzeczności z postawami osób deklarujących się jako wierzące w Polsce. Jedynie ci z respondentów, którzy deklarują swoją obojętność wobec religii i wychowali się w rodzinach nie przywiązujących dużej wagi do wartości religijnych są skłonni uznać, że migracje nie stanowią znaczącego zagrożenia, ale nawet oni obawiają się

¹¹ Światowe Dni Młodzieży. Papież Franciszek spotkał się z młodzieżą na krakowskich Błoniach. [Dostęp: 27.07.2016], <<http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Swiatowe-Dni-Mlodziezy-Papiez-Franciszek-spotkal-sie-z-mlodzieza-na-krakowskich-Bloniach,wid,18444231,wiadomosc.html>>.

pogorszenia bezpieczeństwa, terroryzmu, a także pogorszenia sytuacji na rynku pracy. Fakt ten niestety potwierdza, w pewnym oczywiście zakresie, wyniki badań amerykańskich naukowców zajmujących się altruizmem, przeprowadzonych przez międzynarodową grupą badaczy pod kierunkiem prof. Jean'a Decety z Uniwersytetu w Chicago, a opublikowanych w czasopiśmie „Current Biology”, w których stwierdza się, że dzieci wychowane w rodzinach religijnych są mniej altruistycznie nastawione do innych osób, niż dzieci z rodzin nie związanych z jakąkolwiek religią¹². Ta dosyć smutna konstatacja wydaje się jeszcze bardziej niepokoić, ze względu na to, że badani studenci pedagogiki w krótkim czasie zakończą swoją edukację na wyższym poziomie i mówiąc kolokwialnie „wyjdą na rynek pracy”. Część z nich zgodnie ze swoim wykształceniem zasili szeregi nauczycieli i wychowawców dzieci i młodzieży. Siłą rzeczy ich własne przekonania i wartości, jakie wyznają w dużej części będą przekazywane młodemu pokoleniu. Czy z punktu widzenia funkcjonowania Polski w Unii Europejskiej będzie to sytuacja pożądana – pozostaje pytaniem otwartym.

Problematyka związana z aktualną falą migracji w Europie znajduje się w zainteresowaniu polskiego społeczeństwa. Wyniki badań opinii społecznej przeprowadzone w Polsce w ostatnich kilkunastu miesiącach wskazują, że większość społeczeństwa do uchodźców i migrantów jest ustosunkowana negatywnie. Prezentowane wyniki badań na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim i w Niepaństwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Białymstoku potwierdzają, że w stosunku do uchodźców i imigrantów także studenci pedagogiki wykazują postawę, którą można określić jako niechętną, a w niektórych przypadkach nawet wrogą. Pewne znaczenie mają tu deklarowane postawy religijne i polityczne. Zdecydowana większość respondentów nie podziela tolerancyjnej postawy społeczeństw zachodnich wobec tych osób. Studenci

¹² J. Decety, J.M. Cowell, K. Lee, R. Mahasneh, S. Malcom-Smith, B. Selcuk, X Zhou, The Negative Association between Religiousness and Children's Altruism across the World, „Current Biology”, November 05, 2015. [Dostęp: 23.07.2016], <[http://www.cell.com/current-biology/abstract/S0960-9822\(15\)01167-7?_returnURL=http%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS0960982215011677%3Fshowall%3Dtrue](http://www.cell.com/current-biology/abstract/S0960-9822(15)01167-7?_returnURL=http%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS0960982215011677%3Fshowall%3Dtrue)>.

pedagogiki wykazują w większości postawę nieprzychylną, niechętną wobec kwestii uchodźców, widzą zagrożenie w przyjmowaniu ich na terytorium Polski. Wśród członków badanej grupy występuje wyraźny sprzeciw w tej kwestii. Badani w niewielkim stopniu wykazują się postawą altruistyczną, a jeśli już, to jest ona charakterystyczna dla osób o poglądach liberalnych i wywodzących się z rodzin obojętnych religijnie. W tych nielicznych wypadkach można stwierdzić, iż badane osoby wykazują się postawą tolerancji wobec tytułowego zjawiska. Respondenci czerpią swoje informacje na temat zjawiska masowego przemieszczania się uchodźców głównie z mediów elektronicznych i to być może one uformowały ich tak niechętną postawę wobec uciekinierów z obszarów zagrożonych wojną i chaosem.

Bibliografia

Opracowania:

1. Andrejuk K., *Postawy wobec imigrantów w świetle wyników Europejskiego Sondażu Społecznego 2014-2015. Polska na tle Europy*, Zespół Studiów Europejskich, „Working Paper”, nr 2/2015, Warszawa 2015.
2. Dębowski T. R., *Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny – status publiczno-prawny i obszary aktywności*, „Wschodnioznawstwo” 2015, nr 1.
3. Lepa A., *O cywilizacji obrazu w mediach*, „Cywilizacja” 2004, nr 9.
4. Pulińska U., *Studenci pedagogiki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wobec zjawiska masowych migracji i uchodźstwa w Europie i Polsce*, [w:] *Walidacja a system szkolnictwa wyższego. Stare problemy w nowych aranżacjach słownych i aksjologii*, (red.) J. Górniewicz, Olsztyn 2015.
5. Zimnica-Kuzioła E., *Moralny wymiar religijności członków Odnowy w Duchu Świętym w Łodzi*, [w:] *Religia i Kościół w społeczeństwie demokratycznym i obywatelskim w Polsce. Między losem a wyborem*, (red.) J. Baniak, Poznań 2012.

Zasoby internetowe:

1. Decety J., Cowell J.M., Lee K., Mahasneh R., Malcom S.-Smith, Selcuk B., Zhou X., *The Negative Association between Religiousness and Children’s Altruism across the World*, „Current Biology”,

- November 05, 2015. [Dostęp: 23.07.2016], <[http://www.cell.com/current-biology/abstract/S0960-9822\(15\)01167-7?returnURL=http%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS0960982215011677%3Fshowall%3Dtrue](http://www.cell.com/current-biology/abstract/S0960-9822(15)01167-7?returnURL=http%3A%2F%2Flinkinghub.elsevier.com%2Fretrieve%2Fpii%2FS0960982215011677%3Fshowall%3Dtrue)>.
2. *Formy i treści ekspresji kultury politycznej Polaków w Internecie w kampaniach wyborczych w 2010 i 2011 r.* [Dostęp: 21.11.2015], <<http://wpolityce.pl/polityka/144857-skad-internauci-czerpia-wiedze-o-polityce-siec-jednym-z-glownych-zrodel-informacji-ale-przewodzi-telewizja-jeszcze-przewodzi>>.
 3. [Dostęp: 27.07.2016], <<http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Swiatowe-Dni-Mlodziezy-Papiez-Franciszek-spotkal-sie-z-mlodzieza-na-krakowskich-Bloniach,wid,18444231,wiadomosc.html>>.
 4. [Dostęp: 25.05.2016], <<http://www.pap.pl/aktualnosci/news,529875,cbos-55-proc-polakow-opowiada-sie-przeciw-przyjmowaniu-uchodzcow-niechec-wobec-nich-spada.html>>.
 5. *Sondaż: telewizja nadal głównym źródłem dla Polaków*, opracowanie: zab/ gma/, Strona internetowa Polskiej Agencji Prasowej z 5 maja 2016 r. [Dostęp: 03.04.2017], <http://www.pap.pl/aktualnosci/news,516914,sondaz-telewizja-nadal-glownym-zrodlem-informacji-dla-polakow.html>.
 6. Wike R., Stokes B., Simmons K., *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*, July 2016. [Dostęp: 27.07.2016], <<http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>>.